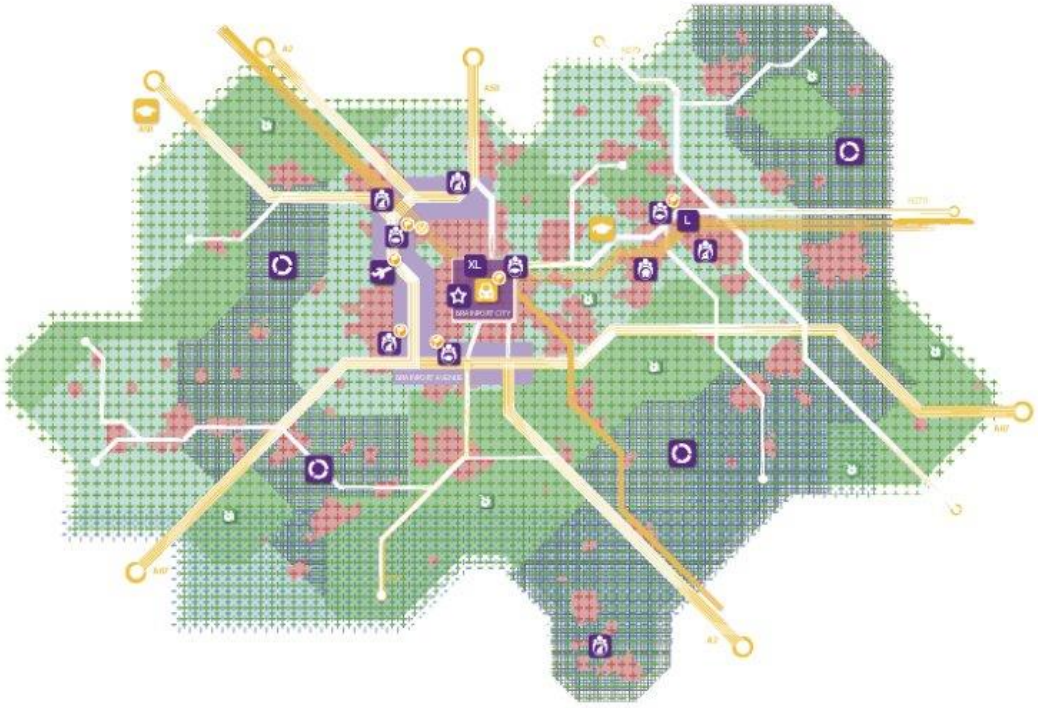

Eén Ruimtelijke Strategie voor regio Brainport Eindhoven

Door Bart Brouwers
Leestijd ± 3 minuten
Datum plaatsing 18 april 2017

De verschillen tussen pakweg het buitengebied van Luijksgestel en de binnenstad van Helmond zijn misschien groot, maar het besef dat de 21 gemeenten binnen de regio Brainport Eindhoven ook gezamenlijk wat opgaven en uitdagingen hebben, is inmiddels wel geland. De vorige week uitgekomen Integrale Strategie Ruimte is daar het directe uitvloeisel van. Waar zetten we de windmolens neer, hoe gaan we om met de huisvestingsbehoeften, hoe zorgen we ervoor dat niet alleen het hele gebied maar ook alle kernen daarbinnen bereikbaar en aantrekkelijk blijven? Dat soort vragen kun je niet per gemeente beantwoorden, dat zal samen moeten gebeuren. Metropoolregio Eindhoven pakte de handschoen op.

"*Dit is het grote verhaal over onze internationale allure en de regionale eigenheid*."
Joan van Dijk — Metropoolregio Eindhoven

Als ergens zichtbaar wordt wat John Jorritsma eerder dit jaar bedoelde met de lange lijnen in de besluitvorming binnen de regio Brainport Eindhoven, dan is wel in de “integrale strategie ruimte”. De nota – of beter gezegd: een prachtige interactieve website – is afgelopen week naar de 21 colleges gestuurd met het verzoek deze zo snel mogelijk op de agenda’s van de gemeenteraden te krijgen. Metropoolregio Eindhoven, de opsteller van de nota, hoopt dat de raden het voor de zomer kunnen behandelen.

Dat wil echter nog niet zeggen dat er ook voor de zomer al een besluit over te verwachten is. Maar het is ook niet zomaar iets, deze nota. In de Ruimtelijke Strategie beschrijven de 21 regiogemeenten hoe ze hun regionale ambitie om tot de sterkste economische regio's in Europa te behoren, ruimtelijk willen ondersteunen. Het is een gezamenlijk toekomstbeeld op de hoofdstructuur van de regio voor de komende 20 jaar en vormt een verbinding tussen de opgaven die de subregio's (stedelijk gebied, de Kempen, de Peel en de A2-gemeenten) voor zichzelf geformuleerd hebben.

En om het nog een slag ingewikkelder te maken: net zo min als de Ruimtelijke Strategie een eindbeeld schetst, is met de goedkeuring door de 21 gemeenteraden het proces voltooid. Want na deze besluitvormingsronde volgen nog de detailleringen en de bijbehorende investeringsrondes. Joan van Dijk van Metropoolregio Eindhoven: "Wat nu voorligt is een kaart – of eigenlijk een reeks kaarten – met daarop de grootste opdrachten en de ontwikkelingslijnen. Dit is het grote verhaal over onze internationale allure en de regionale eigenheid. Het is een ambitie-, inspiratie- en kansendocument; een basis van waaruit we op verschillende niveaus werken aan opgaven op het gebied van de leefbaarheid, vitaliteit en bereikbaarheid van onze regio."

Brainport Actieagenda
Veel van wat in de Brainport Nationale Actieagenda aan bod kwam rond het gewenste voorzieningenniveau voor Brainport, komt terug in de kaarten van de Ruimtelijke Strategie, en dat is niet toevallig. Van Dijk: "Het zou raar zijn als hier ineens heel andere behoeften naar boven zouden komen. Bovendien zijn het voor een groot deel dezelfde mensen die eraan gewerkt hebben." De totstandkoming van de Ruimtelijke Strategie duurde zo'n anderhalf jaar en is daarmee het eerste grote product van de nu twee jaar bestaande Metropoolregio Eindhoven. De Bergeijkse wethouder Mathijs Kuijken leidde het proces.

E52 gaat ook dieper in op de specifieke thema's binnen de Ruimtelijke Strategie:

- economie: een aantrekkelijk vestigingsmilieu;
- aantrekkelijke gevarieerde woon-, werk- en leefomgeving, 'quality of life';
- verbinden van stad en land;

- betere bereikbaarheid met toegangspoorten naar de regio;
- een duurzame en klimaatbestendige regio.

Ruimtelijke Strategie (1): economisch vestigingsklimaat

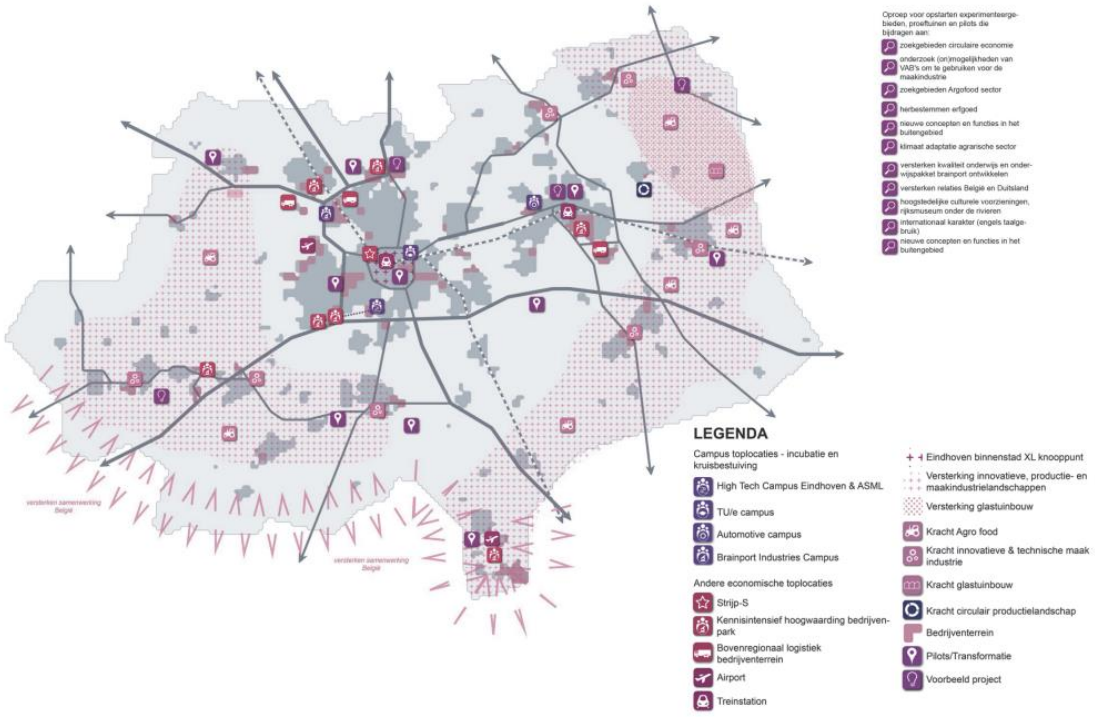
Door Bart Brouwers
Leestijd ± 3 minuten
Datum plaatsing 19 april 2017

"***Het versterken van de internationale economische positie van de Brainportregio met een duurzaam, gezond en sterk profiel***"
— Ruimtelijke Strategie Metropoolregio Eindhoven —

Je moet het dak repareren als de zon schijnt. Die vergelijking komt direct in beeld als je kijkt naar de economische maatregelen waarmee de regio Brainport Eindhoven momenteel zichzelf wil versterken. Juist op het moment dat bekend werd dat de regio de snelste economische groei doormaakt van het hele land (+3,4%), werd er een boodschappenlijstje van 10,3 miljard euro in Den Haag afgeleverd. Dat geld is nodig voor de Brainport Actieagenda: om de kansen te pakken die zich alom aandienen, maar vooral om het vestigingsklimaat te versterken. Brainport wil dat het nieuwe kabinet deze ambitie (en het daaraan hangende prijskaartje) tot onderdeel maakt van het regeerakkoord. Het gaat tenslotte om een nationaal belang, zo is de boodschap.

De Strategie Ruimte bouwt daarop voort, zeker in het thema economisch vestigingsklimaat. Het officiële doel: het versterken van de internationale economische positie van de Brainportregio met een duurzaam, gezond en sterk profiel, waar innovaties tot stand komen die effect hebben in het dagelijks leven. Net als in de actieagenda gaat ook de strategie ruimte uit van de kracht van de regio: “Onze kracht komt voort uit de concentratie van kenniswerkers, kennis-infrastructuur, ondernemerschap en een pioniersmentaliteit. Met onze economische topsectoren (high tech, agrofood, automotive, chemie en health) willen we nog beter bijdragen aan maatschappelijke opgaven en uitdagingen rondom energie, health, food en mobiliteit.”

Bij het versterken van het economisch vestigingsklimaat is volgens de Strategie Ruimte een integrale aanpak van belang: geen losse flodders en al zeker niet 21 keer apart het probleem oplossen. Het aantrekken van talenten en bedrijven, het bieden van aantrekkelijke woongebieden, investeren in ‘hoogstedelijke’ sfeer en cultuur, het creëren van topvoorzieningen, het is allemaal net zo belangrijk als frisse lucht, rust en schoonheid in natuur en landschappen, optimale bereikbaarheid en proeftuinen voor innovatie. “We zijn met name op zoek naar initiatieven rondom transformatie van bestaande bedrijventerreinen, agrofood, gezondheid, duurzame energie en initiatieven die zorgen voor meer verweving tussen campussen, maakindustrie en samenleving”, aldus de strategie.

Integrale aanpak dus, over projecten en gemeentegrenzen heen. Maar is alles dan even belangrijk bij het bevorderen van het economisch vestigingsklimaat?
Nee, dat niet. Er is ook een prioriteitenlijstje:

- topvoorzieningen (sport, cultuur, leisure);
- de (inter)nationale bereikbaarheid; optimale digitale bereikbaarheid, ook in de buitengebieden;
- meer verwevenheid tussen de campussen, kennisinstituten en de innovatieve maakindustrie;
- oplossingen voor de vrijkomende agrarische bedrijfsbebouwing;
- betere werklocaties (zowel bestaand als nieuw).

Daarnaast hebben de vier subregio’s (stedelijk gebied, Kempen, Helmond/Peel, A2-gemeenten) ook elk voor zich nog een pakket plannen klaarliggen. Zo verdient de recreatieve sector in en rond Valkenswaard extra aandacht. In de Kempen gaat het vooral om de verhouding tussen (slimme) landbouw en natuur, maar krijgen ook de industriële ambities de ruimte. In Helmond/De Peel komt de focus nog meer op Green Campus, de Automotive Campus en Food Tech Park als belangrijke motoren van de economie. En in het

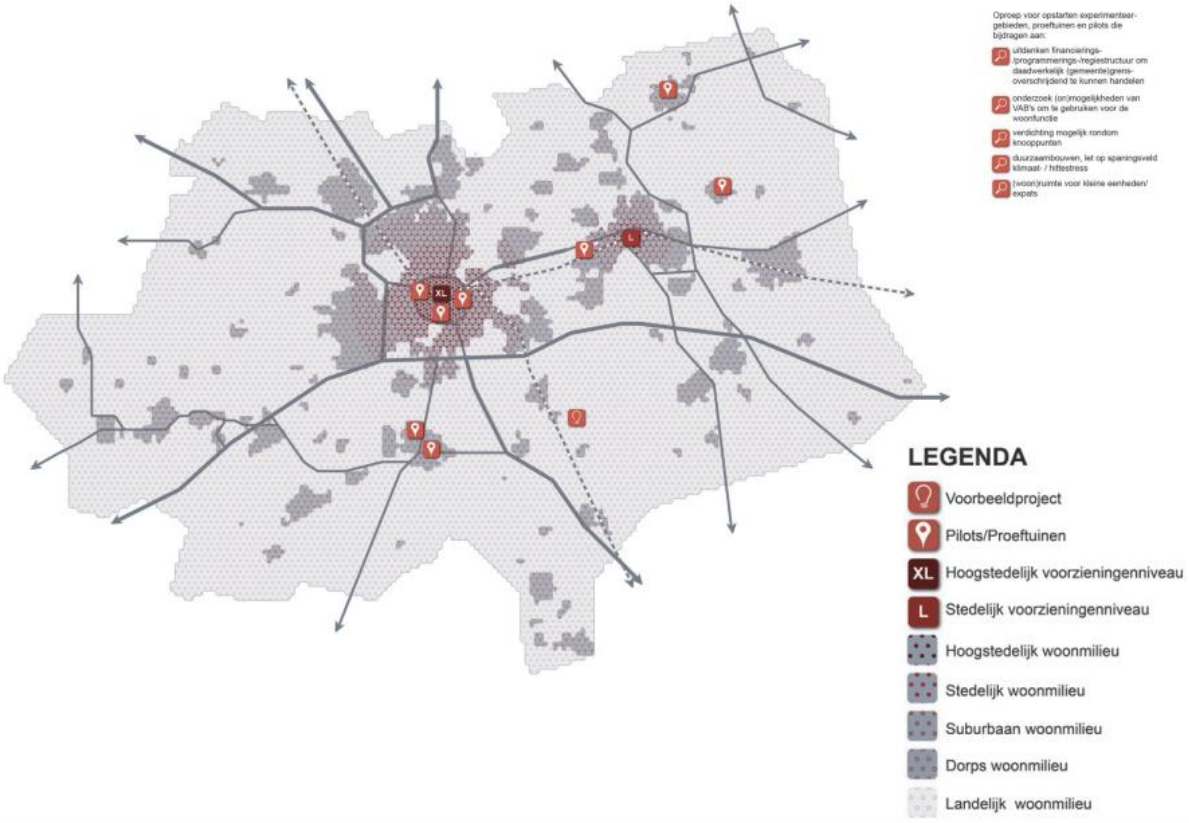

stedelijk gebied gaat het om het koppelen van kennisclusters aan maakindustrie, en grotere aantrekkingskracht op zowel bedrijven als toeristen.

Ruimtelijke Strategie (2): Woon- en leefklimaat

Door Bart Brouwers
Leestijd ± 2 minuten
Datum plaatsing 20 april 2017

"***Bewoners moeten meer zeggenschap krijgen over de woonomgeving***."

In de strategie voor een aantrekkelijk woon- en leefklimaat zien we een flink verschil tussen stad en platteland. Kort gezegd: zoveel mogelijk levendigheid en bebouwing in de steden, maar zorg op de eerste plaats voor leefbaarheid in de kleinere kernen. “Het is onze ambitie om een excellent woonklimaat met topvoorzieningen te kunnen bieden, waar iedereen ontspannen kan wonen en verpozen. Daarom werken we aan een hoogwaardige (woon)omgeving, waar het veilig en gezond is, met een compleet en goed bereikbaar (hoog)stedelijk voorzieningenpakket in Eindhoven en Helmond, een levendig hart in de andere kernen met ruimte voor ontmoeting en goed toegankelijke fraaie landschappen met een gezellige Brabantse sfeer die bijdragen aan een gezonde samenleving.”

Maar om zover te komen, moet er wel wat gebeuren. Het stedelijk gebied moet bijvoorbeeld heel snel meer internationale allure uitstralen, meer dynamiek en levendigheid, meer Engelstaligheid ook en veel ruimere openingstijden. Wat betreft wonen in de stad wordt gezocht naar meer diversiteit, simpelweg ook omdat elke doelgroep andere wensen heeft. “De vraag van de woonconsumenten staat voor ons centraal, dit geldt voor alle doelgroepen.” Een bijzondere groep in Eindhoven wordt gevormd door de kenniswerkers,

vaak van buitenlandse afkomst en van groot belang voor de economische ontwikkeling van de regio.

De juiste woning op de juiste plaats, dat is het ideaalbeeld. Concreet betekent dat:

- Centrumstedelijke hoogbouw op goed ontsloten (centrum)locaties in Eindhoven en Helmond.
- Hoge dichtheden op andere centrale locaties in het stedelijk gebied.
- Buiten het stedelijk gebied ligt de nadruk op woongebieden in lagere dichtheden, die goed bereikbaar zijn met voorzieningen op korte afstand.
- Daarbuiten, in de kleine kernen gaat het om woonmilieus met een dorps karakter.

Gemeentes blijven formeel verantwoordelijk voor de woningbouw, maar als je als regio vooruit wilt, kom je niet heen om gezamenlijke afspraken. Dat betekent dat er zowel op regionaal als op subregionaal niveau afspraken komen over woningbouwprogrammering. Daar zijn nieuwe regels voor nodig, of beter gezegd, het loslaten van oude regels. Het alternatief is meer macht voor de bewoners zelf. “Hierbij spelen we in op trends als collectief particulier ondernemerschap. Bewoners moeten meer zeggenschap krijgen over de woonomgeving. Met de provincie gaan we in gesprek over een aangepaste regievoering en het opstarten van pilots en proeftuinen.”

Prioriteit in die pilots is er voor initiatieven die gericht zijn op hergebruik en transformatie van bestaande bebouwing. Daarnaast is digitalisering van de woonomgeving een belangrijk thema. “Voor bewoners is het van belang dat zij kunnen profiteren van innovatieve digitale dienstverlening. Het draagt bij aan versterking en verduurzaming van het gebied – en van de leefbaarheid.”

Ruimtelijke strategie (3): Een aantrekkelijk landschap

Door Bart Brouwers
Leestijd ± 3 minuten
Datum plaatsing 21 april 2017

"***De nieuwe boer oogst energie***."

Dat de Groote Heide omvangrijker is dan de Hoge Veluwe, dat weet bijna niemand. Dat de Metropoolregio Eindhoven daarnaast ook nog natuurgebieden als nationaal landschap Groene Woud en Nationaal Park Groote Peel herbergt, realiseert menig Eindhovenaar zich evenmin. De sterke hightech-profilering en de (gewenste) internationale allure in het stedelijk gebied maken het zicht op het mozaïeklandschap met de vele beekdalen en natuurgebieden soms wat lastig. Misschien wel juist daarom wijdt de Ruimtelijke Strategie een apart hoofdstuk aan de omgevingskwaliteit binnen de regio. Omdat we die niet alleen moeten koesteren, maar zeker ook omdat er meer leesplezier uit te halen is dan nu gebeurt.

Het mooie hieraan (stad en land dicht bij elkaar, met elk eigen en soms tegengestelde behoeften) maakt het af en toe ook juist lastig. Vandaar ook het pleidooi in de Strategie om beide grootheden in balans te brengen. “We zijn een netwerk van grote en kleinere steden, verstedelijkste dorpen en landelijke woonlandschappen. Het verder aaneen groeien van stedelijk gebied past niet bij onze identiteit.” Door twee afzonderlijke processen moeten stad en land dichter bij elkaar kunnen komen: aan de ene kant door het landschap (inclusief water en cultuurhistorie) de drager te laten zijn voor dorpse dynamiek en innovaties rondom

energie en klimaat en anderzijds door de stedelijke dynamiek juist als aanjager voor vergroening in te zetten.

Maar dat betekent dus ook dat het stadse landschap aangepakt moet worden: niet alleen door meer groen in de binnenstad van Eindhoven, ook door technologie en design meer “voelbaar” te maken voor bewoners en bezoekers. “Bijvoorbeeld door toepassing van innovaties in verlichting, veiligheid, duurzaamheid en materiaalgebruik.” De uitdaging daarbij is om contrasten en de diversiteit te vergroten. “Iedereen moet zich er welkom voelen, er aangenaam kunnen verpozen in parkjes, op pleintjes en langs het water. Die mogelijkheden zijn er nu te weinig in de hoogstedelijke centra.”

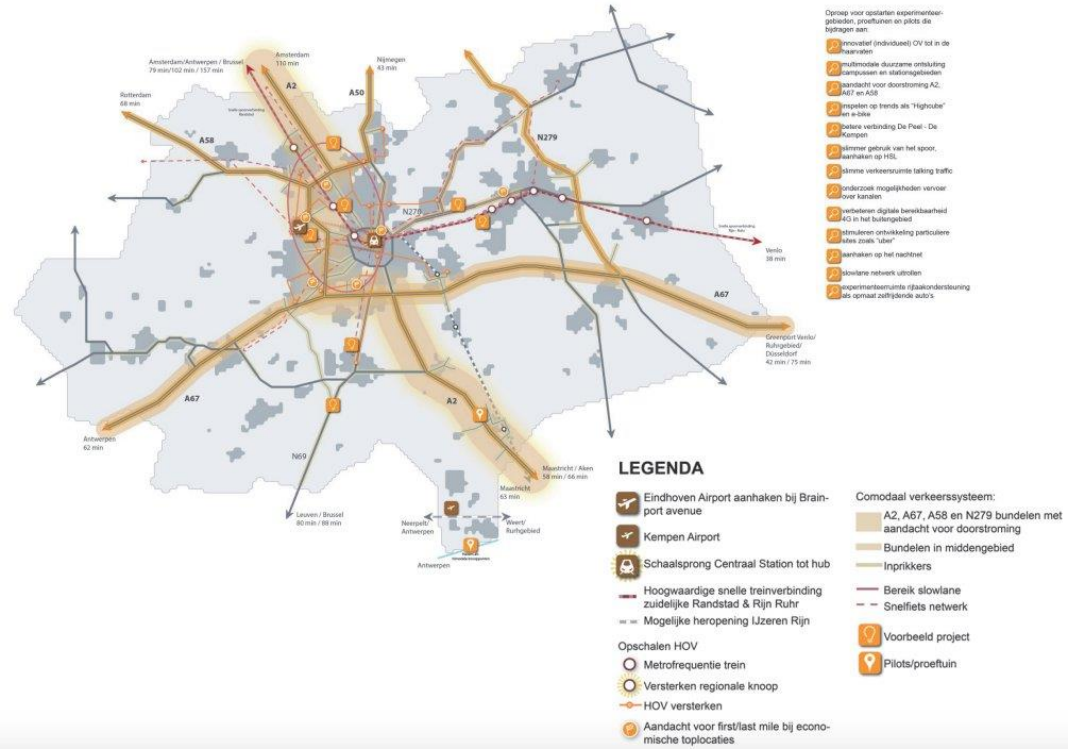
Kansen voor recreatie en toerisme liggen volgens de Strategie in de ring rondom de steden, met accenten in de Groote Heide, Kempen Broek, de Peelvenen, het Geopark rondom de Peelrandbreuk, het Groene Woud en het Rijk van Dommel en Aa. Het gehele Dommeldal moet daarbij een herkenbare landschappelijke drager worden, als ware het de Loire van BrabantStad.

De agrarische sector – een grootgrondgebruiker in de hele regio – speelt in dit alles een belangrijke rol. Daarbij wordt ingezet op een omslag die zowel recreatie als duurzaamheid kan bevorderen. “De boerderij van de toekomst draagt positief bij aan de kwaliteit van de leefomgeving. Energiewinning zien we als belangrijke kans: de nieuwe boer oogst energie.” Via pilots en experimenten met de regelgeving moet dat proces een extra duwtje krijgen. Betrokken burgers kunnen zich hiervoor melden.

Ruimtelijke Strategie (4): Mobiliteit en bereikbaarheid

Door Bart Brouwers
Leestijd ± 3 minuten
Datum plaatsing 24 april 2017

"***In de regio is het mede door de fijnmazige kernenstructuur niet eenvoudig om frequent collectief vervoer te organiseren***."
— Ruimtelijke Strategie Metropoolregio Eindhoven —

Het was een opvallende ingezonden brief, onlangs in het ED. Niet vanwege de inhoud, want er zijn wel meer mensen die zich druk maken over over het dichtslibbende verkeer in Eindhoven. Maar als een raadslid schrijft dat Eindhoven in de spits onbegaanbaar is voor auto's, dan moet er meer aan de hand zijn. Linda Hofman-Jobse (CDA), die de bewuste brief schreef, vraagt zich zelfs af of Eindhoven op deze manier de economische voorspoed wel kan handhaven:

"Ons college lijkt de weg kwijt als het om mobiliteit gaat. Sturen op groei als Brainportregio maar daar niet de infrastructuur voor willen hebben. Alles wordt opgelost door smart mobility, nog zo'n mooi begrip waar nog geen concrete invulling aan gegeven is. Ik zou zeggen: naast een mooi plan voor Brainport, kom eens met

echte oplossingen voor de mobiliteit in je stad. Want deze staat zo onder druk dat ik betwijfel of we onze sterke economische positie nog lang kunnen vasthouden."

Hofman-Jobse zou er goed aan doen hoofdstuk 6 van de Ruimtelijke Strategie goed te lezen. Want als die één ding duidelijk maakt, dan is het wel de gerichte zoektocht naar de juiste infrastructuur. Maar daar komt wel iets bij: het besef dat die juiste vorm van mobiliteit en bereikbaarheid waarschijnlijk niet langs de gebaande paden zal worden gevonden. Met andere woorden: als Hofman-Jobse haar probleem (een file van een uur tussen Woensel noord en het stadhuis) achter het stuur van haar auto wil oplossen, dan kan het ED nog veel brieven van haar verwachten.

De Ruimtelijke Strategie bouwt voort op de vele plannen die er al liggen op het gebied van mobiliteit en bereikbaarheid. Op basis daarvan wordt een dubbele oplossingsrichting voorgesteld. Aan de ene kant moeten zowel de verbindingen tussen de regio en de wereld, als die binnen de regio zelf op innovatieve manieren worden verbeterd en aan de andere kant moet er ruimte komen voor ondernemerschap om die innovaties juist in deze regio te laten ontstaan. Beide richtingen grijpen vanzelfsprekend in elkaar, de ene wordt versterkt door de andere.

Het aardige aan de Ruimtelijke Strategie is dat het alle lopende plannen en agenda's – zowel lokaal als (boven)regionaal – bij elkaar heeft geveegd en met elkaar in verband heeft gebracht. Vervolgens is een en ander weer gekoppeld aan de andere onderdelen van de strategie, bijvoorbeeld op het gebied van duurzaamheid. Dit alles vanuit het besef dat bereikbaarheid ook een noodzakelijke voorwaarde voor de leefbaarheid en vitaliteit is.

Een deel van de oplossing zal uit openbaar vervoer moeten komen, maar daar zit 'm juist een deel van de knel, zo concludeert de Metropoolregio in de strategie. "In de regio is het mede door de fijnmazige kernenstructuur niet eenvoudig om frequent collectief vervoer te organiseren. Via toepassen van innovaties en smart mobility is het onze ambitie om dit te bereiken." Extra aandacht zal daarbij uitgaan naar de "first & last mile", de laatste schakel die nodig is om thuis (weg) te komen.

De auto zal daarbij niet zomaar verdwijnen, zo realiseren de plannenmakers zich ook wel. "In de regio blijft de auto belangrijk. Het wegverkeer wordt met directe toegangswegen en een uitstekende doorstroming verleid om de autosnelwegen en N279 te gebruiken en weg te blijven van de stads- en dorpskernen en uit het groen. Prioriteit binnen de versnellingsafspraken met de provincie heeft het inrichten van de bundelingswegen als A270, ring Kennedylaan en N615." Maar het meeste heil wordt toch van 'smart mobility'-oplossingen: er komen living labs en MaaS-diensten: *Mobility as a Service*.

Bereikbaarheid heeft voor de Metropoolregio trouwens niet alleen met mobiliteit te maken. "Een belangrijke randvoorwaarde voor het bereiken van onze ambities is een optimale digitale infrastructuur in stad en land. Onze ambitie is een digitale bereikbaarheid die mondiaal gezien op topniveau staat."

Ruimtelijke Strategie (5): Duurzaam, gezond en klimaat

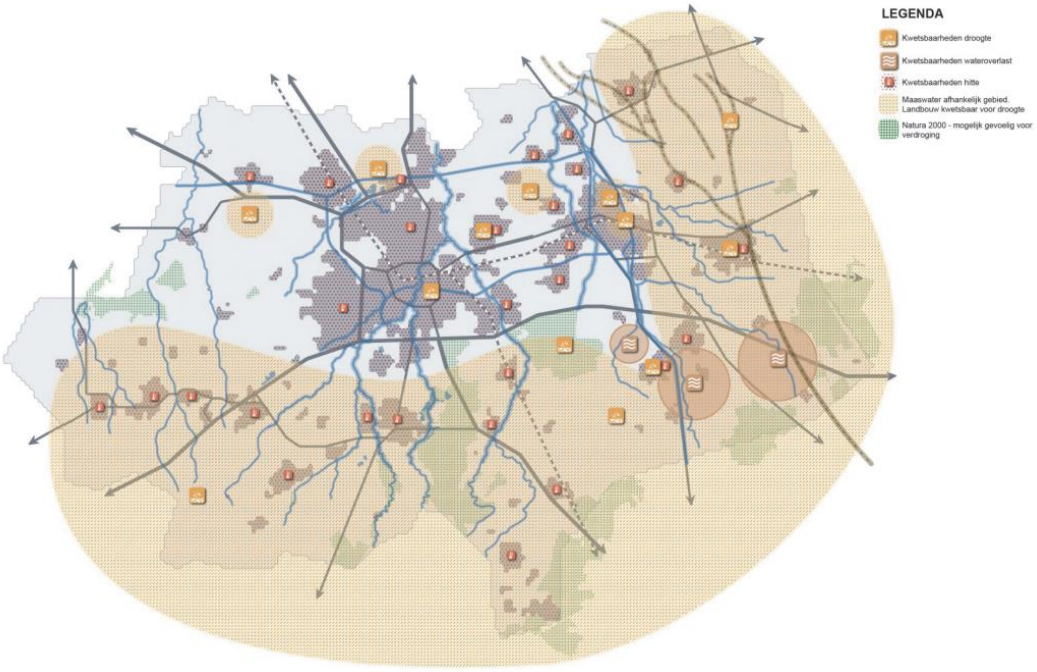
Door Bart Brouwers
Leestijd ± 3 minuten
Datum plaatsing 28 april 2017

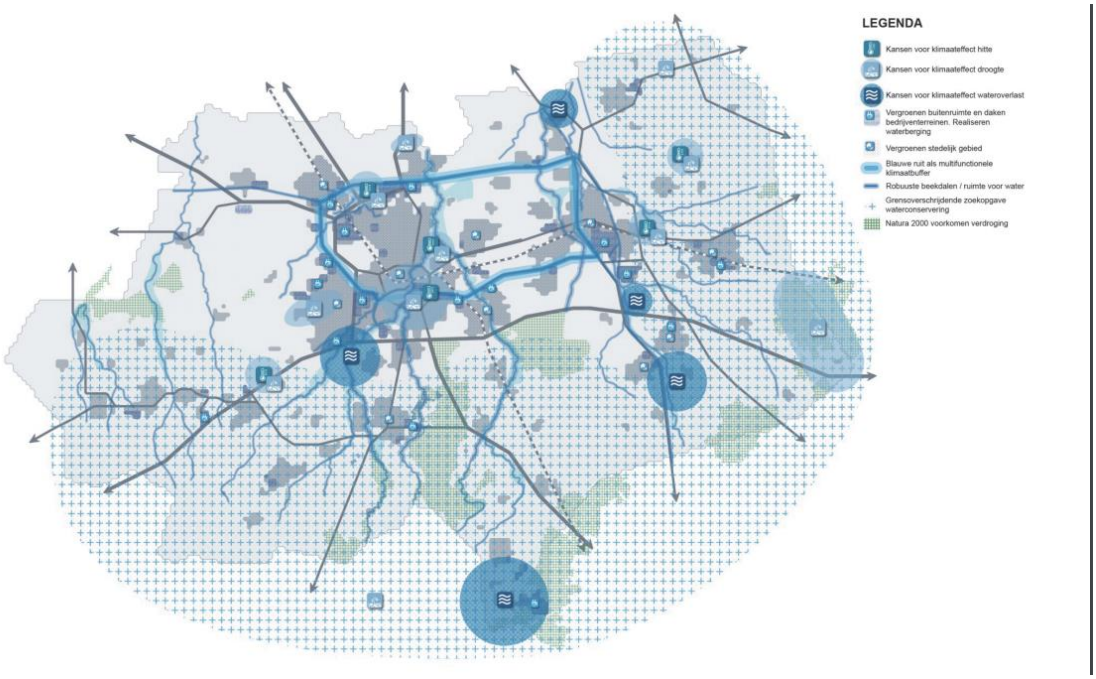

Het was een *wakeup call* van ruim een half miljard euro, die in juni 2016 over Zuid-Oost Brabant raasde. Maar de hagelstorm reikte verder dan de grenzen van Someren en Luijksgestel, de plaatsen waar deze de meeste ellende aanrichtten. Het duurde niet alleen maanden voordat zelfs maar de grootste schade was hersteld, ook de discussies over de vraag of dit nu een natuurramp genoemd mag worden of niet (met alle financiële consequenties van dien) lopen nog steeds. Niet zo gek dus dat juist deze storm als voorbeeld wordt genoemd in het klimaathoofdstuk van de Ruimtelijke Strategie Metropoolregio Eindhoven.

Nederland wil in 2050 ‘klimaatbestendig’ zijn en dat geldt dus ook voor de regio. “Transitie naar meer klimaatadaptief grondgebruik heeft hoge prioriteit en consequenties voor de ruimtelijke planning en (her)ontwikkeling van gebieden.” Hetgeen simpelweg betekent dat extreem weer, zoals zeer zware buien, extreme droogte, hitte en overstromingen vanuit beken en rivieren, de leefomgeving niet mogen ontwrichten. En omdat we inmiddels weten dat extreem weer ‘normaler’ zal worden, betekent dat dat de leefomgeving zelf aanpassing moet krijgen: anders bouwen en anders met de natuur omgaan. Recentelijk is om die reden een Klimaatstresstest uitgevoerd, waarmee de kwetsbaarheid van de regio op dit onderdeel

in beeld gebracht is. De uitkomst is niet alleen een kwetsbaarhedenkaart, maar ook een klimaatkansenkaart.

Op dit punt maakt de Strategie ook een bruggetje naar het welzijn van de bewoners. “We willen ervoor zorgen dat mensen in de toekomst kunnen leven in een gezonde, economisch vitale omgeving.” Hetgeen niet alleen te maken heeft met het voorkomen of genezen van ziektes (waarbij een beroep op het innovatieve vermogen van de regio wordt gedaan), maar ook met het voorzieningenniveau in de leefomgeving zelf. “Gezondheid en welzijn moeten gelijkwaardig meegenomen worden bij ruimtelijk-economische afwegingen.” Die economie zelf zal tegen die tijd circulair kunnen zijn, zo is de inzet. “Als hightech regio met een prominent aanwezige innovatieve maakindustrie zijn er realistische kansen om grote stappen te zetten in de ontwikkeling van een circulaire economie.” Want ook dat draagt bij tot het welzijn van de bewoners.

Maar er is nog een aspect waar in dit verband rekening mee moet worden gehouden. Om de regio in 2050 niet alleen klimaatbestendig maar ook energieneutraal te maken, is ruimte nodig voor de opwekking van schone energie. Windmolens, biocentrales, zonneparken: ze moeten allemaal ergens komen en liefst zonder het leefgenot van de omwonenden te schaden. “De energieopgave zal het landschap veranderen en leiden tot nieuwe landschappen.” De ambitie is er niet minder om: de metropoolregio wil als eerste van Nederland energieneutraal zijn. Lees hier meer over dat streven: Nieuwe allianties in zoektocht naar ruimte voor energie.

Er moet nog heel veel gebeuren om de doelen te bereiken. Maar de Strategie is daar optimistisch over, ook met een verwijzing naar de ontwikkelingen die her en der al in gang gezet zijn. Daaronder:

- Initiatieven met windenergie in de Kempen.
- Strijp-S en High Tech Campus: proeftuin decentrale sanitatie, gericht op het maximaal (terug)winnen van energie en grondstoffen uit afvalwater.
- High Tech Campus: cluster Solliance.
- Cranendonck: landelijk speerpunt duurzame energie en metaal/grondstoffen, inclusief proeftuin.
- De Vencocampus: een van de meest energiezuinige en duurzame gebouwen van Europa.
- Vrijwel iedere gemeente heeft een energiecoöperatie, waarbinnen lokale vrijwilligers zich inzetten om hun wijk of gemeente duurzamer te maken.
- Aireywijk Eindhoven: duurzaamste nieuwbouw en renovatieproject.
- Brainport Smart District Brandevoort: *de* wijk van overmorgen.
- Hermes rijdt in Zuidoost-Brabant met een vloot van 43 elektrische bussen: de grootste elektrische busvloot in Europa.

Meer weten over de Ruimtelijke Strategie? Bekijk de interactieve website